

Дмитренко Олександр Олексійович

аспірант третього року навчання

кафедри адміністративного та фінансового права юридичного факультету

Національного університету біоресурсів і природокористування

Dmytrenko Oleksandr

Third-year PhD Student of the Department of

Administrative and Financial Law of the Faculty of Law

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

ORCID: 0009-0005-5992-2530

**ПРЕВЕНТИВНІ ЗАХОДИ ДЛЯ ЗАПОБІГАННЯ
АДМІНІСТРАТИВНІЙ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ
PREVENTIVE MEASURES TO AVOID ADMINISTRATIVE
LIABILITY**

***Анотація.** У статті розкрито особливості превентивних заходів щодо запобігання адміністративній відповідальності. Визначено, що адміністративна відповідальність є важливим інститутом адміністративного права, який має на меті розділити законне та неправове поведінки та потім покарати будь-які прояви суспільно шкідливої поведінки, спрямовані на порушення принципів та норм, закріплених у нормах адміністративного законодавства. Спершу було визначено сутність адміністративної відповідальності згідно з трактуванням учених-правознавців. Далі було визначено правову основу регулювання превентивної діяльності поліції в Україні. Аналіз законодавства щодо положень та наказів з попередження адміністративних правопорушень дозволяє стверджувати, що наразі*

державна система попередження порушень потребує удосконалення та введення нових нормативів для попередження адміністративних правопорушень. В результаті були визначені превентивні заходи, які використовує поліція України для запобігання адміністративній відповідальності. Досліджено, що застосування превентивних заходів сприяє вихованню правосвідомості громадян, стримуючи окремі особи від протиправних дій, тим самим захищаючи їх і суспільство від негативних наслідків, що виникають внаслідок вчинення правопорушення.

Ключові слова: адміністративне право, заходи протидії, законодавче регулювання, Конституція України, профілактика, правопорушення.

Summary. The article reveals the features of preventive measures to prevent administrative responsibility. It has been determined that administrative responsibility is the most important institution of administrative law, designed to distinguish between lawful and anti-legal behavior and then punish any manifestations of socially harmful behavior aimed at violating the principles and postulates enshrined in the norms of administrative legislation. To begin with, we determined the essence of administrative responsibility according to the interpretation of scientists in the legal industry. Next, the legal basis for regulating the preventive activities of the police in Ukraine was determined. An analysis of the legislation regarding the provisions and orders for the prevention of administrative offenses suggests that at present the state system for the prevention of offenses requires improvement and the introduction of new standards for the prevention of administrative offenses. As a result, the preventive measures used by the police of Ukraine to prevent administrative liability were determined. It has been researched that the use of preventive measures contributes to the education of citizens' legal awareness, keeping

individuals from illegal acts and thereby protecting them and society from the negative consequences resulting from the commission of an offense.

Key words: Administrative law, countermeasures, legislative regulation, Constitution of Ukraine, prevention, offenses.

Постановка проблеми. Держава останнім часом приділяє велику увагу профілактиці адміністративних правопорушень, які посягають на здоров'я громадян. Саме тому так важливим є дослідження питання превентивних заходів для запобігання адміністративній відповідальності. Держава разом з відповідними органами має сприяти свідомому розвитку своїх громадян та попереджати прояви різних правопорушень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження питань щодо превентивних заходів для запобігання адміністративній відповідальності були висвітлені таки вітчизняними науковцями як: Бортник Н.М., Хомишин І.Ю., Єсімов С.С. [1], Колеснікова М., Калініченко Л. [2], Скоромний Я.С. [4], Цюприк Н. О. [6], Кудря В.О., Лабунь А.В. [9], але разом з тим, не існує єдиного підходу до висвітлення даного питання, тому застосування превентивних заходів щодо запобігання адміністративній відповідальності потребує більш детального вивчення і розробки певних рекомендацій.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). З'ясувати сутність та застосування превентивних заходів щодо запобігання адміністративній відповідальності.

Виклад основного матеріалу. Отож, пропонується розпочати з визначення сутності адміністративної відповідальності згідно трактування вченими-юристами. У вітчизняній теорії права сутність адміністративної відповідальності та її особливості були предметом наукового пізнання багатьох вчених. Враховуючи величезний обсяг наукового матеріалу, присвяченого вивченню поняття адміністративної відповідальності,

зупинімося докладніше на висвітленні лише деяких наукових підходів до визначення поняття «адміністративна відповідальність».

Н.П. Бортник, І.Ю. Хомишин, С.С. Єсимов переконані, що адміністративна відповідальність є найпоширенішим та затребуваним видом юридичної відповідальності. Цей інститут бере активну участь у забезпеченні стабільності суспільного життя та вдосконаленні гарантій захисту прав громадян, набуваючи вагомого дієвого правового способу впливу на суспільні відносини. Слід зазначити, що адміністративна відповідальність, маючи всі принципові ознаки юридичної відповідальності, має спільні риси з іншими видами відповідальності (цивільно-правової, матеріальної, дисциплінарної, кримінальної) та специфічні риси, що її відрізняють [1].

За визначенням М.В. Колеснікової та Л.П. Калініченко, адміністративна відповідальність – це реакція держави на заподіяні правопорушенням збитки, оцінка державою факту порушення адміністративного правила. Відповідальність знаходить своє зовнішнє вираження у правовідносинах між органом (посадовою особою), уповноваженим на здійснення дій із притягнення до адміністративної відповідальності, та особою, яка притягується до відповідальності. Кожне окремо взяте правопорушення не завдає істотної шкоди за своєю суспільною небезпекою, але всі вони суттєво погіршують стійкість та розвиток суспільства та держави загалом [2].

Більш реалістичний та практичний підхід до адміністративної відповідальності визнає Філіп Х. Джос, який наголошує, що громадськість часто розділена та розпорошена. Політичні інститути часто неспроможні сформулювати однозначні політичні директиви [3].

На наш погляд, адміністративна відповідальність є найважливішим інститутом адміністративного права, покликаним розмежовувати правомірну та антиправову поведінку і потім карати будь-які прояви

суспільно шкідливої поведінки, спрямовані на порушення принципів та постулатів, закріплених у нормах адміністративного законодавства.

Слід зазначити, що вплив адміністративних положень відчуває кожний громадянин України. Таким чином, відносини між громадянами та органами державної влади, через які здійснюється виконання посадових повноважень, будуються та ґрунтуються саме на нормах адміністративного права [4, с. 2017]. Крім того, всіх громадян України з моменту досягнення ними 14-річного віку може бути притягнуто до адміністративної відповідальності у разі порушення вимог адміністративного законодавства.

Фактичною підставою адміністративної відповідальності, що дозволяє притягнути до неї особу, є скоєння адміністративного правопорушення. Частина 1 статті 9 Кодексу України про адміністративні правопорушення визначає адміністративне правопорушення (провина) як протиправна, винна (навмисна або з необережності) дія або бездіяльність, що посягає на громадський порядок, майно, права та свободи громадян, на встановлений порядок управління та за які законом передбачено адміністративна відповідальність. Слід зазначити, що у наведеному визначенні одночасно використовуються та ототожнюються два терміни і, таким чином, два поняття: «адміністративне правопорушення» та «адміністративна провина» [5].

Основним нормативним актом про адміністративну відповідальність є Кодекс України про адміністративні правопорушення. Процесуальною підставою адміністративної відповідальності є акт компетентного органу про накладення конкретного адміністративного стягнення на конкретну винну особу за конкретне адміністративне правопорушення [6].

Завдання адміністративної відповідальності:

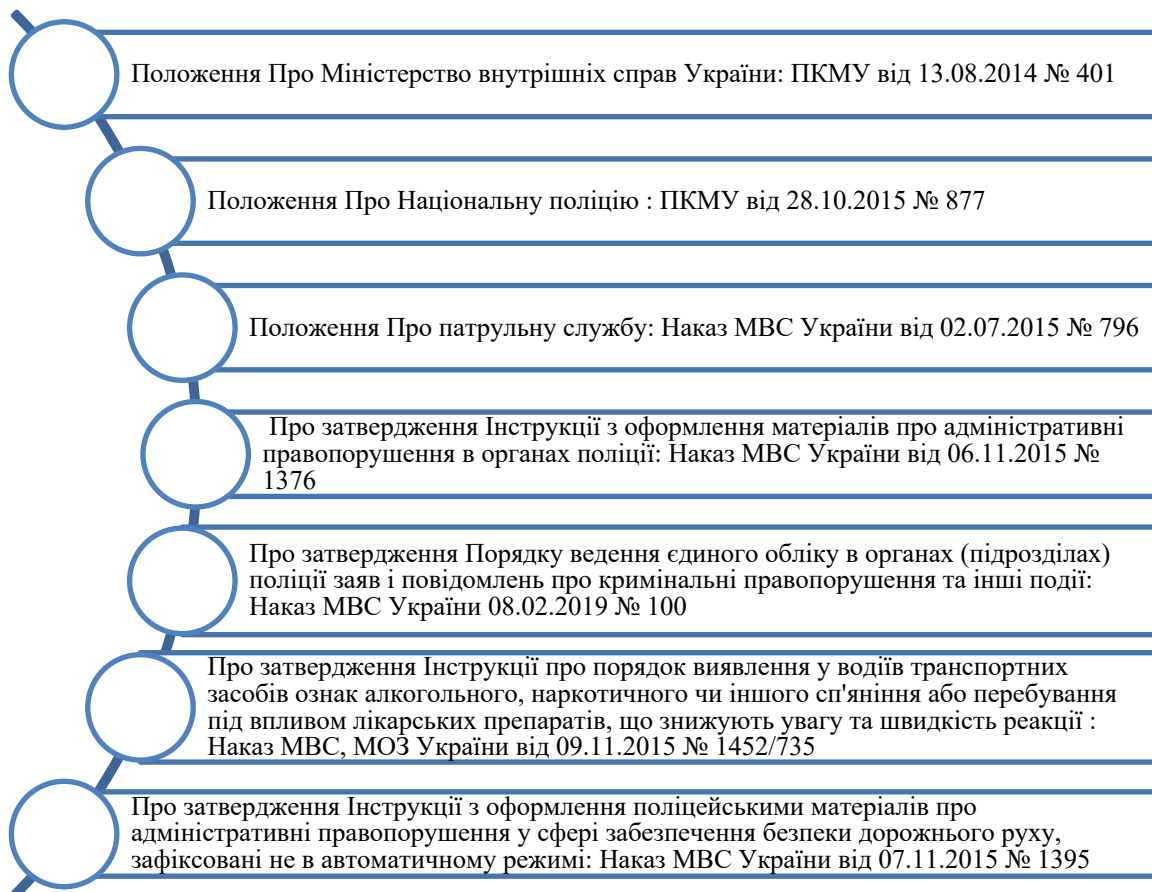
- охорона суспільних відносин, що склалися в ході діяльності щодо виконання повноважень державних органів, від протиправних дій;
- гарантія прав громадян;

– виховання суб'єктів правовідносин на кшталт дотримання різних адміністративних правил.

Сутність адміністративної відповідальності становить адміністративне стягнення як необхідне правовий наслідок порушення (недотримання) адміністративних заборон, засудження поведінки порушника, обмеження особистої вигоди, матеріальних та інших законних інтересів, оцінка скоєного діяння. Особливістю даного виду юридичної відповідальності є введення в багато положень Кодексу України про адміністративні правопорушення дискреційних повноважень, тобто права діяти на свій розсуд (зрозуміло, в межах правових норм) при встановленні заборони або нових видів покарань, що замінюють покарання тощо [7, с. 65].

У період незалежності підходи до сутності та змісту адміністративної відповідальності в Україні мало чим відрізняються від радянських. З одного боку, це свідчить про дотримання усталеної класичної теорії, з другого - про відсутність реформ і істотних змін. Це підтверджує той факт, що чинний Кодекс України про адміністративні правопорушення було ухвалено за часів існування тоталітарного Радянського Союзу. На наш погляд, незважаючи на внесення багатьох змін до останнього, як і раніше, важливе прийняття нового кодифікованого акту, який стане вираженням нової формації та оновленого підходу до адміністративної відповідальності.

Отож, для того, щоб попередити адміністративну відповідальність застосовуються превентивні заходи, ціль яких полягає у попередженні прояву різних адміністративних правопорушень. Отож, для початку доцільно розглянути правове регулювання превентивної діяльності в Україні (рис. 1).

Рис. 1. Правове регулювання превентивної діяльності поліції в Україні

Джерело: [8, с. 4]

Аналіз законодавства, щодо положень та наказів запобігання адміністративного правопорушення дозволяє стверджувати, що в даний час державна система запобігання правопорушенням може бути визначена як сукупність органів державної влади та місцевого самоврядування (суб'єктів превентивної діяльності), виконання однорідних завдань щодо розробки відбуваються правових, організаційних, матеріально-технічних та інших заходів, спрямованих на усунення або нейтралізацію причин, що породжують випадки та адміністративні правопорушення, умови, що їм сприяють; утримання від скоєння злочинів і визначення правопорушень осіб, яких можливо їх обґрунтовано очікують. Система превентивних заходів - це, передусім, система заходів, реалізованих заходами превентивної діяльності.

На рис. 2 наведені основні превентивні заходи щодо запобігання адміністративній відповідальності.

Перевірка документів особи	<ul style="list-style-type: none"> • Поліцейський має право вимагати у особи пред'явлення нею документів, що посвідчують особу
Опитування особи	<ul style="list-style-type: none"> • Поліцейський може опитати особу, якщо існує достатньо підстав вважати, що вона володіє інформацією, необхідною для виконання поліцейських повноважень
Поверхнева перевірка	<ul style="list-style-type: none"> • Поверхнева перевірка як превентивний поліцейський захід є здійсненням візуального огляду особи, проведенням по поверхні вбрання особи рукою, спеціальним приладом або засобом, візуальним оглядом речі або транспортного засобу.
Зупинення транспортного засобу	<ul style="list-style-type: none"> • Поліцейський може зупиняти транспортні засоби тільки у особливих випадках, зазначених в законодавстві
Вимога залишити місце і обмеження доступу на визначену територію.	<ul style="list-style-type: none"> • Поліцейський уповноважений вимагати від особи (осіб) залишити визначене місце на певний строк чи обмежити особам доступ до визначеної території або об'єктів, якщо це необхідно для забезпечення публічної безпеки і порядку, для збереження та фіксації слідів правопорушення.
Обмеження пересування особи чи транспортного засобу або фактичного володіння річчю	<ul style="list-style-type: none"> • Поліція уповноважена затримувати особу на підставах, у порядку та на строки, визначені Конституцією України, та Кодексом України про адміністративні правопорушення, а також іншими законами України
Проникнення до житла чи іншого володіння особи	<ul style="list-style-type: none"> • Поліція може проникнути до житла чи іншого володіння особи без вмотивованого рішення суду лише в невідкладних випадках
Перевірка дотримання вимог дозвільної системи органів внутрішніх справ	<ul style="list-style-type: none"> • Поліція може оглядати зброю, спеціальні засоби, боєприпаси, що знаходяться у фізичних та юридичних осіб, з метою перевірки дотримання правил поводження з ними та правил їх використання
Застосування технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото- і засобів фото- і	<ul style="list-style-type: none"> • Поліція для забезпечення публічної безпеки і порядку може закріплювати на форменому одязі, службових транспортних засобах, будівлях автоматичну фото- і відеотехніку, із автоматичної фото- і відеотехніки, що знаходиться в чужому володінні
Поліцейське піклування	<ul style="list-style-type: none"> • Поліцейський зобов'язаний негайно повідомити особі зрозумілою для неї мовою підставу застосування поліцейського заходу

Рис. 2. Превентивні заходи щодо запобігання адміністративній відповідальності

Джерело: [9, с. 51-52]

Адміністративні правопорушення є першими передумовами протиправної поведінки громадян, що характеризують особу

правопорушника як особу, яка порушила встановлені державою правила поведінки у суспільстві. Тому превентивні заходи є одним із інструментів адміністративно – правового примусу, основна мета, якої є попередження скоєння нових правопорушень, і навіть злочинів. Превентивна дія відіграє ключову роль у системі методів адміністративної діяльності поліції. Застосування запобіжних заходів сприяє вихованню правосвідомості громадян, утримуючи окремих осіб від протиправних діянь і тим самим убезпечуючи їх самих і суспільство від негативних наслідків, що настають внаслідок скоєння правопорушення.

Цільова спрямованість діяльності поліції з превентивних заходів щодо запобігання правопорушень полягає в упорядкуванні суспільних відносин, що виникають у зв'язку із забезпеченням безпеки особистості та суспільства. Йдеться про право співробітників підрозділів поліції застосовувати примусові заходи у разі вчинення протиправного діяння, що порушує правовий режим що забезпечує безпеку особистості, а також надавати необхідну соціальну допомогу для підтримки даного правового режиму. Законодавче визначення поняття превентивні заходи дозволяє нам диференціювати цю діяльність на три складові:

– по-перше, сукупність заходів соціального, правового, організаційного, інформаційного та іншого характеру, спрямованих на виявлення причин та умов, що детермінують адміністративні правопорушення;

– по-друге, сукупність заходів соціального, правового, організаційного, інформаційного та іншого характеру, спрямованих на усунення вищезгаданих причин та умов;

– по-третє, безпосереднє надання профілактичного впливу або певні групи осіб, або окремих індивідуумів.

Отож здійснення превентивних заходів щодо запобігання адміністративної відповідальності в майбутньому можу попередити її

виникнення або ж взагалі його лімітувати. Особливу роль в здійсненні превентивних заходів покладено на Національну поліцію України, яка є осередком протидії та попередження виникнення адміністративних правопорушень.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Підводячи підсумки дослідження, хотілося б відзначити, що профілактичну роботу з особами, що допускають повторне правопорушення неодмінно потрібно посилити, необхідно враховувати всі обставини, що передували поставленню цих осіб на облік, включаючи ті, які суд врахував при винесенні стягнення. Під час проведення превентивної роботи неприпустимий шаблонний підхід, оскільки, кожна особа, яка перебуває на обліку, є особистістю з усіма властивими їй рисами. А тому необхідно розробляти план превентивної роботи з кожним громадянином індивідуально. Одні громадяни, вже після постановки на профілактичний облік, можуть переосмислити свою неправову поведінку і стати на шляхом виправлення, а з іншими громадянами необхідно провести не один рік превентивної роботи, щоб дійти позитивного результату.

Література

1. Бортник Н.М., Хомишин І.Ю., Єсімов С.С. Адміністративна відповідальність за невиконання законних вимог посадових осіб підрозділів Національної поліції. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Юридичні науки. 2019. Вип. 23. С. 59-67. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2020/feb/20941/11.pdf> (дата звернення: 29.07.2023)
2. Колеснікова М., Калініченко Л. Теоретико-правові основи адміністративної відповідальності. Підприємство, господарство і право. 2019. № 1. С. 102–107. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2019/1/20.pdf> (дата звернення: 29.07.2023)

3. Philip H. Jos Administrative Responsibility Revisited: Moral Consensus and Moral Autonomy. Administration & Society. 1990. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/epdf/10.1177/009539979002200205> (дата звернення: 29.07.2023)
4. Скоромний Я.С. Особливості притягнення суддів до адміністративної відповідальності. Шлях науки. 2020. 6(10). С. 2014-2022.
5. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон № 8073-Х. Відомості Верховної Ради України. Київ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> (дата звернення: 30.07.2023)
6. Цюприк Н. О. Принципи та підстави адміністративної відповідальності працівників органів внутрішніх справ. Митна справа. 2014. № 3(2). С. 217-221. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ms_2014_3%282%29__40 (дата звернення: 30.07.2023)
7. Коваль Л. В. Адміністративне право : курс лекцій [для студентів юрид. вузів та факультетів]. К. : Вентурі, 1996. 208 с.
8. Манжула А. Конспект лекцій з дисципліни «Превентивна (профілактична) поліцейська діяльність». Освітній ступінь: бакалавр, Спеціальність: 262 «Правоохоронна діяльність», Професія: 5162 «Поліцейський», Освітня програма для здобувачів вищої освіти першого курсу ФПФППД, ФПФКП. Дніпро, 2019.
9. Кудря В.О., Лабунь А.В., Радзівон С.М., Фещенко Л.О. та ін. Організація роботи підрозділів превентивної діяльності Національної поліції : навчальний посібник / За ред. Кулікова В.А. К. : «Освіта України», 2017. 246 с.

References

1. Bortnyk N.M., Khomyshyn I.Iu., Yesimov S.S. Administratyvna vidpovidalnist za nevykonannia zakonnykh vymoh posadovykh osib pidrozdiliv Natsionalnoi politsii. Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnikha». Serii: Yurydychni nauky. 2019. Vyp. 23. S. 59-67. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2020/feb/20941/11.pdf> (date of access: 29.07.2023)
2. Kolesnikova M., Kalinichenko L. Teoretyko-pravovi osnovy administratyvnoi vidpovidalnosti. Pidpriemstvo, gospodarstvo i pravo. 2019. № 1. S. 102–107. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2019/1/20.pdf> (date of access: 29.07.2023)
3. Philip H. Jos Administrative Responsibility Revisited: Moral Consensus and Moral Autonomy. Administration & Society. 1990. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/epdf/10.1177/009539979002200205> (date of access: 29.07.2023)
4. Skoromnyi Ya.S. Osoblyvosti prytiahnennia suddiv do administratyvnoi vidpovidalnosti. Shliakh nauky. 2020. 6(10). S. 2014-2022.
5. Kodeks Ukrainy pro administratyvni pravoporushennia : Zakon № 8073-Kh. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. Kyiv. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> (date of access: 30.07.2023)
6. Tsiupryk N. O. Pryntsypy ta pidstavy administratyvnoi vidpovidalnosti pratsivnykiv orhaniv vnutrishnikh sprav. Mytna sprava. 2014. № 3(2). S. 217-221. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ms_2014_3%282%29__40 (date of access: 30.07.2023)
7. Koval L. V. Administratyvne pravo : kurs lektsii [dlia studentiv yuryd. vuziv ta fakultetiv]. K. : Venturi, 1996. 208 s.
8. Manzhula A. Konspekt lektsii z dystsypliny «Preventyvna (profilaktychna) politseiska diialnist». Osvitnii stupin: bakalavr, Spetsialnist: 262

«Pravookhoronna diialnist», Profesiia: 5162 «Politseiskyi», Osvitnia prohrama dlia zdobuvachiv vyshchoi osvity pershoho kursu FPFPPD, FPFKP. Dnipro, 2019.

9. Kudria V.O., Labun A.V., Radzivon S.M., Feshchenko L.O. ta in. Orhanizatsiia roboty pidrozdiliv preventyvnoi diialnosti Natsionalnoi politsii : navchalnyi posibnyk / Za red. Kulikova V.A. K. : «Osvita Ukrainy», 2017. 246 s.